

Handlingsprogram för bemötande av övergrepp mot barn och unga 2014

Borgå stifts handlingsprogram för bemötande och förebyggande av sexuella övergrepp och trakasserier i kyrkan:

Vid övergrepp drabbas många

Kyrkan ska erbjuda en trygg miljö för alla. Speciellt viktigt är det när det gäller barn och unga. De har rätt att känna tillit och förtroende för de vuxna. Detta förtroende får inte missbrukas. Sexuella övergrepp och trakasserier strider mot kristen människosyn. De kan inte accepteras. Detta gäller både direkt brottsliga handlingar och beteende som är olämpligt. Om övergrepp ändå sker eller har skett behövs en tydlig handlingsplan och beredskap för åtgärder.

Den som har blivit utsatt för övergrepp behöver mycket stöd och hjälp att bearbeta det som skett för att kunna komma vidare i sitt liv. Det kan betyda en lång process för den drabbade. Själavård, terapi och bearbetning av upplevelsorna kan behövas under en lång tid. Här bör församlingen även vara beredd att ta ett ekonomiskt ansvar för samtalshjälp. Det är också skäl att tänka på att ett övergrepp berör många. Förutom det lidande som det förorsakar den som direkt blivit utsatt för övergrepp, påverkar det som har skett också många andra.

Stöd bör erbjudas även åt den utsattas familj och närmaste. Men också förövarens anhöriga drabbas utan att de själva har kunnat påverka det som skett. Hela det sociala sammanhang där övergreppen har förekommit påverkas av det skedda. I en församling berör detta medarbetarna, det verksamhetsområde inom vilken övergreppen har skett, församlingsmedlemmarna och lokalmiljön. De som bär ansvaret i församlingen bör se till att möjlighet till stöd och hjälp erbjuds till dem som behöver detta.

Det gäller också att beakta vilka följder behandlingen av frågan i media har på dem som på olika sätt är anknutna till de inblandade. Utomstående samtalshjälp, själavård och förstående lyssnande behövs, men församlingsledningen bör också verka för att ryktesspridning inte uppmuntras och domar inte fälls urskillningslöst. Spridning av meddelanden på sociala medier kan också lätt förvärra situationen. Därför är det särskilt viktigt att man informerar om utredningar och eventuella åtgärder på ett sakligt sätt. Misstankar om övergrepp skall alltid tas på allvar och utredas. Även om falska anklagelser inte är vanliga måste utredning kunna bevisa att övergrepp skett. Ibland kan det vara frågan om olämpligt beteende som inte direkt är brott. Också i sådana fall bör man gripa in.

Information ska ges öppet, sanningsenligt, sakligt och med hänsyn både till eventuella offers och till förövares rättsskydd.

Handlingsprogram

Detta handlingsprogram är avsett att användas när den som misstänks för övergrepp är en anställd eller frivillig ledare i församlingen. Till tillämpliga delar kan programmet användas även där övergrepp misstänks i andra sammanhang, exempelvis i barnets hem eller närmiljö.

1. Vid misstanke om sexuella övergrepp eller trakasserier mot minderåriga skall man omedelbart anmäla detta till polisen. Om den som misstänks är anställd eller frivillig medarbetare i församlingen skall man också ta kontakt med den personens förman. Vid diffusa och svårbedömda fall kan man ta kontakt med kommunens barnskydd. Enligt barnskyddslagen är man skyldig att göra en anmälan till polisen vid misstanke om att barn far illa. (Kap 5 § 25 i lagen om barnskydd och kap 15 § 10 i strafflagen).

2. Om man får veta om att någon blivit utsatt för övergrepp är det viktigt att med tanke på eventuell utredning dokumentera det man har fått veta eller sett och hört. Om den som misstänks för övergrepp är anställd eller frivillig medarbetare i församlingen eller står utanför barnets familje- och vänkrets bör församlingsledningen ta kontakt med barnets föräldrar. Om någon i barnets familj är misstänkt, är det myndigheternas uppgift att ta kontakt med vårdnadshavaren.

Förmannens ansvar

När de akuta åtgärderna har vidtagits (se ovan) är det förmannens uppgift att

- 1) se till att förövaren fråntas sina arbetsuppgifter
- 2) se till att den utsatta får professionell hjälp i form av samtal och själavård
- 3) stöda dem som på olika sätt berörs av det skedda med samtal och handledning
- 4) avväga när och hur församlingen skall informera media om att sexuella övergrepp förekommit inom ramen för församlingens verksamhet. Den som ansvarar för kontakten till media bör vara saklig och säga endast det som man har belägg för. Kommunikationen utåt och inåt följer i regel principerna för församlingens kriskommunikation
- 5) ge saklig och nödvändig information till anhöriga, biskopen, medarbetare och förtroendevalda
- 6) i samråd med biskop avgöra om åtgärder bör vidtas också i de fall där polisutredning inte blir aktuell

Förebyggande åtgärder

Det ska vara tryggt för barn och unga att delta i kyrkans verksamhet. För att skydda barnen krävs därför enligt lag av anställda, som i sitt arbete kommer i kontakt med barn, att de uppvisar straffregister-utdrag i samband med att tjänsten mottas.

Detta handlingsprogram behandlas och aktualiseras i stiftets personalutbildning, i ordinationsutbildningen, den pastorala utbildningen och i introduktionen för nyanställda. Det är också nödvändigt att församlingarnas anställda och frivilliga medarbetare känner till innehållet i handlingsprogrammet och har beredskap att följa det. I kontakten till de ansvariga för utbildningen till kyrkliga yrken betonas vikten av att behandla övergreppsproblematiken och ge de studerande kännedom om åtgärder som förebygger förekomsten av övergrepp.

Barnombud ska utses inom varje församling och den av kyrkomötet godkända barnkonsekvensanalysen tillämpas. Till barnombudens uppgift hör att bl.a. bevaka att barnen kan vara trygga när de deltar i kyrkans verksamhet. Vid misstanke om övergrepp bör ändå förmannen ha det yttersta ansvaret för de åtgärder som vidtas.

För frivilliga medarbetare gäller:

Organisatören av frivilliguppdraget har rätt att begära ett straffregisterutdrag gällande en frivillig medarbetare om organisatören tänker tilldela den frivillige ett uppdrag som

- 1) regelbundet och i väsentlig grad består i undervisning, handledning, vård och omsorg av eller annan samvaro med en minderårig,
- 2) innebär personlig kontakt med en minderårig, och
- 3) består i att sköta uppdraget ensam eller under sådana förhållanden där den minderåriges personliga integritet rimligen inte kan tryggas.

Alla tre villkor skall uppfyllas för att lagen skall kunna tillämpas.

Kyrkostyrelsens cirkulär 12-2014

Exempel: En vuxen ledare som ensam regelbundet leder en barngrupp uppfyller villkoren. I ett sådant fall har församlingen rätt att begära straffregisterutdrag.

Förutom de juridiska åtgärderna bör man tänka på följande förebyggande åtgärder:

- 1) Ansvaret för barnens och de ungas trygghet är alltid den vuxnas.
- 2) Man bör sträva till att höja barnens och de ungas medvetenhet om sina egna rättigheter. De behöver veta hur de ska gå till väga om de stöter på sexuella trakasserier eller annan osaklig behandling. Detta gäller även trakasserier i sociala medier.
- 3) Man bör i ord och handling visa respekt för barnens och de ungas personliga integritet och i det gemensamma umgänget värna om ett språkbruk som inte kränker någon.
- 4) Inom verksamheten bör man sträva till att undvika arrangemang som kan ge upphov till osakligt beteende eller misstanke om det. Där det är möjligt rekommenderas att flera vuxna delar ansvaret inom verksamheten.
- 5) Inom lägerverksamheten bör iaktas särskild försiktighet när det gäller t.ex. fotografering, rutiner vid läggdags och val av lekar. Den ansvariga ledaren har rätt att vid behov uppmana personer att klä sig sakligt.
- 6) I hjälpledarutbildningen aktualiseras frågor som berör integritet och gränser.
- 7) Gemensamma regler skapas för eventuell spridning av bilder, videoklipp och ljudfiler i sociala medier från den gemensamma verksamheten för barn och unga. I fostran betonas vikten av att skydda sig själv och andra mot exploatering t.ex. i sociala medier.

För den som utsatts för sexuella övergrepp och trakasserier inom kyrkan finns följande kontaktpersoner i Borgå stift:

Familjerådgivare Anna Korkman Lopes 050 311 0608, anna.korkman-lopes@evl.fi

Familjerådgivare Leif Westerlund, GSM 044 357 1750, Leif.Westerlund@multi.fi

Man kan även ta kontakt t.ex. till [Mannerheims barnskyddsförbund](#)